

ZASTAVENÍ MEZI DVĚMA SEZÓNAMI

/Jiří Štefanides/

Není snadné hodnítit uplynou sezónu Divadla Petra Bezruče v Ostravě, jestliže v předchozích letech k tomu nebyla příležitost a divadlo se muselo spokojit se recenzemi jednotlivých představení. V případě DPP navíc s minulou sezónou skončilo i období jeho samostatné činnosti, protože dnes už je jedním ze souborů Státního divadla. A tak snad bude přirozené, jestliže následující poznámky se budou vztahovat k delšímu období, ne jen k sezóně 1979/80.

DPP bylo /a zůstává/ divadlem orientovaným na mladého diváka. Jeho dramaturgie tak měla vymezen užší prostor než třeba ve Státním divadle. Z deseti až jedenácti inscenací za sezónu byla vždy alespoň jedna věnována pohádce pro děti a jedna až dvě národní klasice /jakási "povinná četba" pro školní mládež/. Zbývající inscenace v větším či menším zdarem zobrazovaly veselé i tragické příběhy mladých hrdinů, téma a problémy ze současnosti i historie, které mohly mladého diváka zajjmout. Orientace na mladé publikum nutila dramaturgi víc než jiná divadla k vyhledávání zajímavých současných her. Více se jí dařilo v dramatice cizích autorů - svědčí o tom Fada úspěšných inscenací a mnohdy československých premiér. Více obtíží vždy bylo s domácí tvorbou - a to dokazuje i mimulá sezóna. Prvotina Jany Knittlové SEKYRA NA STUDÁNKY zůstala svou tématikou /vyhýbající se řešení skutečných problémů/ a zejména zpracováním daleko za moderní dramatickou tvorbou, jak ji dobrě známe např. ze současné dramatiky sovětské. Hostujícímu režisérovi Ilju Rackovi ml. těžko lze něco vyčítat; stejně problémy jako ostravská měla i inscenace v pražském Rokoku /přítom V. Janků v roli Rózky vytvořila dokonč zájmovější postavu než její pražský protějšek/. Problematická byla i další česká hra loňské sezóny PAGANINI A FRIŠTENSÝ Miroslava Stiebra, autora četných rozhlasových a televizních her. Jeho třetí divadelní hrám snad právě zájmovější proto chybí divadelní čtení.

Uvedení dalších dvou novinek už bylo šťastnější: byla to čs. premiéra anglické hry HANS KOHLHAAS J. Saundera a zejména litevská hra Kazys Saji BÍK KLEPENS. Z klasiky uvedlo loni DPP kromě Anouilhovy ANTIGONY

čtyři komedie: českou lidovou hru KOMEDIK O FRANTIŠCE, Shakespearovu KOMEDIU PLNOU OMYLU, Ostrovského I CHYTRÁK SE SPÁLÍ a těsně před koncem sezóny Moliérova ZTŘEŠTENCE. Lehký zábavný repertoár představoval FILOSOFSKÁ HISTORIE ve zpracování Jaroslava Dietla a pro děti uvedlo DPB CHUDÉHO RYTÍŘE Petersa Hackse /čsk. premiéra/. Komediální orientace je typická pro obě ostravská divadla a je důsledkem /nebo jednou z příčin?/ divácké krize.

Mladé publikum také nutí inscenátory k hledání nových nebo alespoň zajímavějších inscenačních postupů. Divadlo pracuje v současné době pouze se dvěma domácími režiséry. Josef Janík loni režíroval čtyři-krát: Antigoni, Paganiniho a Frištěnského, Hanse Kohlhaase, Ztřeštence. Janíkův režijní pohled rukopis se vyznačuje nápadným razantním stylem, s nímž zasahuje do textu a narušuje dramatikovy záměry. Snaží se uplatňovat moderní divadelní prostředky, rozbití tradiční divadelní prostor, hledá příležitost k navázání dialogu s publikem. Důsledkem toho však někdy je, že inscenace není celistvá, rozpadá se do dílčích úseků více či méně zdařilých a někdy i stylově odlišných, je myšlenkově rozkolísaná, logické dovršení hlavní myšlenky je obětováno momentálním nápadům - stručně řečeno, vyjadřovací prostředky často vítají nad ideou. Nevhody této režijní metody jsou patrné hlavně na právě s hercem: herci jsou nuceni plnit rafinované plány režiséra, což ubírá na jejich vlastní tvůrivoslosti. Tyto znaky Janíkova režisérského rukopisu poznaly zejména tři první jeho režie v loňské sezóně.

Druhý domácí režisér Pavel Palouš věnuje více úsilí pochopení a zobrazení složité struktury dnešní moderní civilizace a zejména člověka, který v ní žije. Proto k nejlepším inscenacím DPB v posledních letech patřily jeho režie her současných autorů. V poslední sezóně však režíroval pouze dvě klasické komedie /nepočítáme-li jediné představení TARELKINOVÝ SMRTI Suchovo-Kobylina/: Shakespearovu Komediю plnou omylu a Ostrovského I chytrák se spálí. I v těchto inscenacích však Palouš prosadil svou poetiku a své vidění světa, tentokrát ovšem v komediální až groteskní nadsázce. Ve spolupráci s výtvarnicí Martou Roszkopfovou /jejíž výtvarné nadání a divadelní cítění se významně podílí na ovlivňování inscenačního stylu DPB/ nechává své postavy žít v ovzduší cirkusových klauništi, ať už je to aréna s žárovkovým osvětlením umístěná na točně /I chytrák se spálí/ či bludiště v Komedií plné omylu s reklamním nápisem Efek a ryčně džezovou hudbou. V posledních dvou sezónách upustil od složitých /byť nápaditých/ přestaveb scény,

staví na proměnlivé funkci omezeného počtu kulis a rekvizit a využívá tvárných možností jednoduchého materiálu. Ne vždy se však Paloušovi podařilo v textu klasické komedie majit oporu pro své sdělení: nejzřetelnější to asi bylo ve druhé části inscenace Ostrovského hry. Je škoda, že se P. Palouš v této sezóně nedostal k inscenování hry současného autora.

Problémem sezóny byly pohostinské režie, které měly nahradit absenci Saši Lichého. Petr Palouš se uvedl hravou inscenací české lidové hry Komedie o Františce, Pavel Řimovský stylově roztolisanoz režíř Filosofské historie. Dvakrát režíroval v DPB Ilja Racek ml. - kromě zmíněné Sekyry na studánky ještě Býka Klemense. Jeho inscenace se vyznačuje spíše komornějším laděním, skoro jakoby se režisér obával pustit se do výstavby složitější, víceplánové inscenace. Letos to bylo patrné zejména v Býku Klemensovi, hře o jenici lidiském společenství. o poezii i hrubém násilí, svobodě a zotročení: v inscenaci zazněly jen některé tóny z bohaté Skály autorova poselství /je však možné, že s V. Kryškem v roli Skalnase nyní na podzim vymí inscenace poněkud jinak/. Největším problémem pohostinských režíří však je to, že jejich velký počet /v uplynulé sezóně 4 z jedenácti/ ztěžuje úsilí divadla o svébytný profil i cílevědomou výchovu herce - je to jen východisko z nouze. Práce domácích režiséru musí být základem činnosti divadla pro celou sezónu - dva na to ovšem nestačí. Snad i proto minimální sezóna ve svém celku působí niveličovaněji než předchozí: nenajdeme zde inscenace jako byla "Nová utrpení mladého W.", či "Equus" /režie P. Palouš/, "Měsic pro smolaře" /J. Janík/ nebo "Jako bychom se neznali /I. Racek ml./.

Úspěch sebelepšího režiséra ovšem stojí a padá s hercem. V souboru DPB je poměrně stabilní skupina herců střední až starší generace se solidním řemeslným základem a často kladným vztahem k postavám realistickeho repertoáru. Velká odpovědnost však /s ohledem na mladé publikum/ leží i mladých a nejmladších hercích. Při neúčasti Michaely Černé a po odchodu Jiřího Čapky a zejména Zdeňka Žáka, herců, kteří dokázali na jevišti vytvořit přitažlivého mladého hrdinu, vznikla v souboru citelná mezera. Z této skupiny herců zůstala v divadle prakticky JEN Marie Logojdová, která navíc v poslední sezóně nedostala významější přiležitost v současném repertoáru. Mladí herci, kteří do DPB často přicházejí

přímo ze škol, většinou vytvářejí své role s určitým odstupem, ne-psychologicky, ale, bohužel, často také jen jako jednostranné typy. Snaha o modernější herectví by neměla znamenat rezignaci na ukázněnou, a hlavně důkladnou interpretaci textu, na tvorbu bohatého charakteru, který, promluví k dnešnímu divákovi - tak jak se o to pokusil třeba Petr Pelzer v roli Kohlhaase. Přestože v souboru hraje stále osobitější V.Kryške, přestože řadu náročných postav sehrál v uplynulé sezóně třeba O.Prajzner /dvojčata Antifoly v Komedií plné omylů/, titulní roli v Ostrovského komedii a gestapáka Janouška v Paganinim a Frištenském/, přesto nemůžeme říci, že za poslední sezónu jsme mohli pozorovat markantnější ~~moment~~ progresivní vývoj hereckého souboru - až na několik jednotlivců, kteří obvykle záhy divadlo opustili. Většina rolí má solidní základ - ale jen zřídka jde o svědky výkony, který nás zcela strhne, citově zaujmne, opravdově zmobilizuje. Často si musíme klást otázku, proč některým inscenacím a představením chybí herecké zaujetí, elán, hluboké přesvědčení herce o správnosti svého díla - své postavy, které divák vždy spolehlivě vycítí? Projevuje se tu negativně jistě i nedostatek dobrých současných herců dostanou-li herci takovou příležitost, hrají obvykle podstatně lépe.

Svou roli tu hraje jistě i další faktor: nedostatek publika. Vyprodaná premiéra, sto nebo snad dvě stě diváků na reprizách. Tak bychom mohli stručně charakteritovat situaci, v níž DPB do konce minulé sezóny bylo /samozřejmě kromě školních představení/. Jak dlouho vydrží herec hrát s maximálním nasazením, jestliže s jistotou ví, že při většině repríz bude poloprázdný sál? Příšiny divácké krize jsou jistě ovšem širší než jen ostravské a její projevy jsou někdy zajímavé. Nezdalek například na tom, zda se hraje výborná inscenace nebo špatná: na počtu diváků se to podstatněji neprojeví. Vstřícná cesta k publiku, která se občas zkouší /ať už lehším repertoárem nebo podbízivějším inscenačním stylem/, je nedůčinná. Tak se zdá, že právě dlouhodobý nedostatek publika se negativně odráží v úrovni inscenací DPB i v loňské sezóně a zejména ve stagnaci hereckého růstu. Řešení této otázky bude jistě složitější a těžké /dokazuje to ostatně i průzkum zájmu nebo spíše nezájmu mladých o dnešní divadlo/, který provedl pražský Divadelní ústav/, je to však otázka pro divadlo životní. Věřme, že reorganizace ostravských divadel pomůže právě zde. Nesmíme však zapomínat, nato,

že všechny problémy, o nichž zde byla řeč, jsou více či méně jen konkrétní podobou obecných problémů celého dnešního českého divadla.

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA

Proha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29-73-78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Hudební rozhledy

Praha

III. 1980

ze dne

10 V OSTRAVSKÉM DIVADLE Petra Bezruče premiérovali muzikál *Filozofská historie* v dramatizaci J. Dietla, s hudbou Z. Petra a písničkovými texty I. Fischerovou. Režii měl P. Rimovský, choreografii J. Hartman a výpravu navrhl M. Hess. Představiteli hlavních úloh byli V. Kryška (Frýbort), J. Meduna (Vavřena), V. Šukalová (Márinka), R. Roudnická (Lenka) a M. Kudela (Špína).